

УДК 378.096

**Сімакова Світлана**

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти  
Харківського національного педагогічного  
університету імені Г.С. Сковороди  
Харків, Україна

**Svitlana Simakova**

candidate of the third (educational-scientific) level of higher education  
Kharkiv National Pedagogical University named  
after H.S. Skovoroda  
Kharkiv, Ukraine

E-mail: [svitlana.simakova@ukr.net](mailto:svitlana.simakova@ukr.net)  
<https://orcid.org/0000-0001-8173-3625>

**СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТВОРЧОГО  
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ФАКУЛЬТЕТУ**

**Анотація.** У статті висвітлено сутність творчого освітнього середовища факультету як чинника професійного й особистісного зростання студентів. Розкрито його структурні компоненти, функції, ціннісні орієнтири та особливості організації в умовах сучасної вищої освіти.

**Abstract.** The article highlights the essence of the creative educational environment of a faculty as a factor in students' professional and personal development. It reveals its structural components, functions, value orientations, and organizational features within the context of modern higher education.

**Ключові слова:** освітнє середовище закладу вищої освіти, творчість, творча особистість, факультет, творче освітнє середовище факультету.

**Keywords:** educational environment of a higher education institution, creativity, creative personality, faculty, creative educational environment of the faculty.

Модернізація вищої освіти України відповідно сучасних освітніх тенденцій визначає потребу у формуванні відповідних умов для індивідуального розвитку здобувача вищої освіти, реалізації його потенційних можливостей, прояву особистісних та професійних якостей, здібностей та талантів. Майбутній фахівець повинен бути

здатним до вирішення складних професійних завдань, генерування нових ідей, самостійного прийняття рішень, активності та ініціативності у професійній діяльності. З огляду на це, у закладі вищої освіти та його основних структурних підрозділах постає необхідність у створенні творчого освітнього середовища, яке спрямоване на формування творчої особистості та її самореалізацію.

Провідні аспекти освітнього середовища закладу вищої освіти розглянуто у дослідженнях М. Братко, О. Гори, О. Керницького, С. Совіри та ін.

Метою роботи є визначення сутності та специфічних особливостей творчого освітнього середовища факультету.

Освітнє середовище закладу вищої освіти розглядається науковцями як: сукупність спеціально створених умов, занурених у специфічну соціокультурну атмосферу та спрямованих на особистісно-професійний розвиток майбутнього фахівця [1]; сукупність духовно-матеріальних умов його функціонування, які забезпечують саморозвиток вільної та активної особистості студента, реалізацію творчого потенціалу його особистості [2]; комплекс умов (можливостей), а також ресурсів (матеріальних, фінансових, особистісних, технологічних, організаційних, репутаційних) для освіти особистості, які склались цілеспрямовано в установі, що виконує освітні функції щодо надання фахової освіти, що відповідає певному рівню вищої освіти, забезпечує можливості для загальнокультурного та особистісного розвитку суб'єктів освітнього процесу [3].

Метою функціонування освітнього середовища факультету, як основного структурного підрозділу закладу вищої освіти є забезпечення якості професійної підготовки, створення умов для ефективної освітньої діяльності, оволодіння майбутніми фахівцями комплексом професійних та загальнокультурних знань, умінь та на-

вичок. Творче освітнє середовище своєю чергою, спрямоване на культурний, мистецький, освітній та духовний розвиток особистості, що здійснюється у творчому освітньому середовищі за умови його взаємодії з кожним елементом даного середовища, міжсуб'єктної взаємодії та здійсненні спільної творчо-пошукової діяльності на факультеті.

Творче освітнє середовище характеризується: розвитком мотивації до творчого, особистісного та професійного зростання особистості; стимулюванням творчої активності майбутніх фахівців шляхом їх залучення до перетворення навколишньої дійсності, управління освітнім середовищем; забезпеченням умов та можливостей для оволодіння досвідом творчої діяльності, опанування навичками саморозвитку, самоосвіти та самовдосконалення.

Творче освітнє середовище здійснює прямий та опосередкований вплив на формування особистості майбутнього фахівця. При цьому, не тільки освітнє середовище здійснює вплив на формування та розвиток особистості, а й сама особистість перебуваючи в активній творчій діяльності, визначає специфічні особливості функціонування творчого освітнього середовища. З огляду на це, освітнє середовище має бути насиченим за змістом, утворене різноманітними видами діяльності, забезпечувати потреби особистості у навчанні, активній діяльності, створенні умов для отримання професійного досвіду.

Серед властивостей, що визначають якість творчого освітнього середовища у закладі вищої освіти можна виокремити: стійкість, яка полягає у збереженні власних особливостей та призначення, навіть попри зміну зовнішніх умов, що забезпечує безперервність освітнього процесу та його керованість; різноманітність матеріально-технічних та навчально-методичних ресурсів, умов та

впливів на особистість; гнучкість, що виявляється у відповідності широкому спектру особистісних можливостей усіх учасників освітнього процесу та здатності до змін залежно від потреб освітнього процесу; широта, яка передбачає включення усіх суб'єктів, об'єктів, процесів та умов, залучених в освітньому процесі; відкритість, яка визначається максимальним залученням усіх суб'єктів освітнього процесу до його перетворення та управління; універсальність – адаптованість складових компонентів до потреб кожної особистості; інтерактивність, полягає у забезпеченні взаємодії усіх учасників освітнього процесу на основі діалогового спілкування, яке спрямоване на активізацію їх творчого потенціалу; креативність – зорієнтованість на формування особистості здатної до генерування нових ідей, пошукової та проєктної діяльності; емоційність – здатність до поєднання раціонального та емоційного в освітньому процесі, забезпечення його емоційного балансу; мобільність – готовність до постійного перетворення, налагодження внутрішніх та зовнішніх зв'язків з оточуючим світом.

Формування освітнього середовища визначається його факторами. Серед факторів творчого освітнього середовища доцільно виокремити керовані та некеровані. Некеровані фактори утворені встановленими відносинами, обставинами та умовами, що є неконтрольованими з боку закладу вищої освіти, проте потребують їх урахування. Дані фактори представляють: вплив стану та потреб світового ринку праці та обсягу державних видатків спрямованих на освіту; вимоги сучасного суспільства до професійної компетентності вчителя; система духовних цінностей сучасного суспільства. Особливе значення належить керованим факторам впливу, оскільки вони складають усі чинники, що визначають формування освітнього середовища, є залежними від діяльності закладу

вищої освіти та є ним контрольованими. До керованих факторів впливу належать: високий професійний рівень науково-педагогічних працівників, їх професійно-педагогічна культура та наявність науково-творчого потенціалу; творча педагогічна взаємодія та діалогічність навчального процесу; співтворчість; творча атмосфера у студентських групах, творчих колективах та під час освітнього процесу на факультеті; просторово-предметна організація освітнього середовища; морально-психологічний клімат; демократизація освітнього процесу; творчий підхід, активність, ініціативність у вирішенні навчальних та професійних завдань.

Складовими, які визначають формування творчого освітнього середовища факультету на нашу думку є фізичне оточення, соціальне оточення та навчально-методичне забезпечення. Фізичне оточення включає будівлю закладу вищої освіти, структуру та дизайн усіх навчальних приміщень, усі умови для просторової трансформації, сучасну матеріально-технічну базу. Соціальне оточення складає адміністрація, студентський колектив, колектив науково-педагогічних працівників та навчально-допоміжний персонал факультету. Навчально-методичне забезпечення утворене навчальними та робочими програмами дисциплін, планами занять, навчально-методичними посібниками, конспектами лекцій, різноманітними методичними матеріалами.

Структуру творчого освітнього середовища складають: особистісний, просторово-семантичний, змістовно-методичний, матеріально-технічний компонент. Особистісний компонент складають суб'єкти освітнього процесу у їх міжособистісних стосунках, творчій співпраці та партнерстві, особливості їх поведінки та культури. Просторово-семантичний компонент представлений архітектурою будівлі закладу вищої освіти, дизайном

інтер'єру, можливостями просторової трансформації, а також традиціями, символами, звичаями, уставами. Змістовно-методичний утворений формами, методами, прийомами та технологіями, які спрямовані на формування творчої особистості здобувача вищої освіти, а також включає освітні та навчальні програми, педагогічний стиль.

### **Висновки.**

Таким чином, спираючись на вищезазначені аспекти можна стверджувати, що формування творчого освітнього середовища факультету має бути спрямоване на максимальну реалізацію потенційних можливостей усіх учасників освітнього процесу, формування їх творчої особистості, підвищення творчої активності та ініціативності в освітньому процесі, самореалізації у професійній діяльності.

### **Список використаних джерел**

- [1] Совгіра С. Характеристика освітнього середовища закладів вищої освіти в контексті середовищного підходу. Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи : матеріали третьої міжнар. науково-практ. конф., м. Умань, 16–17 груд. 2018 р. Умань, 2018. С. 33–36.
- [2] Гора О. Освітнє середовище як фактор формування національної ідентичності студентів вищих навчальних закладів. Витоки педагогічної майстерності. Сер.: Педагогічні науки. 2011. 8 (1). С. 97–101.
- [3] Братко М. Структура освітнього середовища вищого навчального закладу. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2015. № 135. С. 67–72.

**Контактна особа:** svitlana.simakova@ukr.net С. Сімакова